

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautó szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, 1-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Voglérnél (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyilttér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt., félre 6 frt., évnegyedre 3 frt. o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

Pest, október 9.

A képviselőház ma tartott ülésében Tóth Vilmos belügyminiszter után, ki körülbelül egy óráig tartó beszédében indokolta eljárását a választások alatt, s mutatta ki a baloldal felirati-javaslatának gyengeségét és pártállásának tartatlanságát a deákpárt zajos tetszésnyilatkozataitól kísérve, Pulszky Ferenc, mint e választásfelirat kidolgozásával megbízott küldöttség elnöke emelt szót, a deákpárt álláspontját védvén a többi felirati javaslattal szemben. Utána Tisza Kálmán beszélt, körülbelül két óráig tartó beszédében részletesen felelve a felirati javaslata ellen felhozott ellenvetésekre. Általános jellemzést e beszédre adni bajos. Apró, minutios részletekkel, szörszálhasogató, ellenfelének egy- és szavaiba kapaszkodó fejtegetésekkel van telve, melyek nem valamely magasabb szempontból kiindulva világítják meg a baloldal pártállását, hanem aprólékos feleselgetés által akarják feltüntetni a szél söbbeli és deákpárti szónokok közt egyrészt, másrészt a baloldal álláspontja közti különbséget. Végül külső cáfolat az a legfeljebb sebb részletességgel és leghosszadalmasabb apercu-ekkel ellátva. Az idő annyira előrehaladt, hogy Simonyi Ernő, az utolsó szónok, kit a zárzó megillet, csak holnap fog beszélni.

Ő felsége elnöklete alatt tegnap minisztertanács tartatott, melynek tárgyát a közös kormány által a német delegációval szemben követendő eljárás képezte. Mint hallom, ezen minisztertanács azon határozatot hozta, hogy a közös kormány elvi álláspontjából nem fog egy lépést sem engedni, annál kevésbé teszi pedig ezt, mivel előleges információk alapján a közös pénzügyminiszter a többséget a kormány részére biztosítottak mondotta. A ma délelőtt tartott osztrák delegationalis ülésben kellett volna a dolognak eldőlni, de az általános vita oly sokáig tartott, hogy a részletes vita csak holnap fogja a kérdést felszínre hozni.

A kolozsvári egyetemről.

II.

Kolozsvár, oct. 9. 1872.

(K—g) Miért nevezték ki a tanárokat egyetemünkre oly későn? erre nézve különbözők a vélemények. Némelyek a késedelemről az egyetemnek még egy esztendőre való elodázását olvasták ki. Mi elejétől fogva más véleményben voltunk. A késedelem okát abba találtuk, hogy az új közoktatási minister maga is behatóan igyekezett tanulmányozni e kérdés kérdést; nem elégedett meg az előde által tett lépésekkel, puhatolozásokkal, hanem személyes tapasztalatok nyomán ohajtá magát tájékozni az alkalmazandó szakterekre nézve.

Kétségkívül ez eljárásának is bizonyos tekintetben voltak árnyoldalai. Ugyanis tagadhatatlan, hogy a halasztás kínos és bizonytalan állapotot idézett elő azon pályázókra nézve, kik nem igen bíztak teljes mértékben saját erejükben.

Sokakkal megtörtént, hogy miután szeptember elején a legtöbb magyarországi és erdélyi főtanodában a tanév már megkezdődött,

visszavonultak, nehogy két szék között a pad alatt maradjanak: a kisebb bizonyost nem akarták kockára tenni a nagyobb bizonytalanságért. E tekintetben tehát sokaknak okozott álmatlan éjszakát a késedelem. Ámde a tanügy, a tudomány érdekében csak köszönettel tartozunk a miniszternek a kinevezési határidő meghosszabbításáért, köszönettel tartozunk különösen azért, hogy a közérdeket, a magánérdeket fölé helyezni törekedett; azonban elérte e célját minden szakmában, erre majd a gyakorlat felel meg.

Ha végig tekintünk a kinevezettek során, lehetetlen észre nem vennünk, hogy a miniszter választásában, az erők alkalmazásában a főszólt Erdélyre fektette; az erdélyi kitűnőségeknek egész sorával találkozunk a névsorban — ha a philosophia természettudományi karban nem is vagyunk oly nagy számmal képviselve, mint a más kettőben, ez inkább az erők hiányának *) tulajdonítandó.

Az erdélyi tehetségeknek e szép számmal való képviseltetése egyetemünkön, úgy látszik némely pesti hírlapnak fel is tűnt, talán bosszúságot is okozott az, hogy a miniszter a királyhágtantuli tanerőkre kiváló figyelmet fordított. Tudomásul vesszük e talán nem egészen méltányos megjegyzéseket s azon leszünk, hogy okuljunk belőlük.

Elismerjük mi a hazánk más részeiben működő szellemi erők képzettségét, irodalmi érdemeit, de még is azt mondjuk, hogy a miniszternek egy előre fontos okai lehettek arra, hogy így járt el a kinevezéseknél.

A mi meggyőződésünk is az, hogy a tudományos képzettség, az egyes tudománysszakok önálló művelésének képessége első kellék az egyetemi tanárságra; ismerjük, hogy egy oly tanárnak nem csak az a kötelessége, hogy gyakorlott jogászokat meg orvosokat képezzen minél többet, hanem az is, hogy a tudományt önálló vizsgálódások nyomán előbbre vigye, hogy ne maradjon soha a tudomány színvonalán alól, hanem szakmájában a haladó koral fokozatosan emelkedjék, a tudomány vívmányaival mindig egyenlő lépést tartson.

Mi ezeket a kellekeket nem keressük egyedül a már tett külső irodalmi munkásságban, a tanári képesítvényt nem csak ahoz csatoljuk, hogy kinek jelent meg a neve valamely eredeti vagy fordított mű elején. — Az erdélyi részekből választott tanárok többnyire fiatal erők, több kevesebb tehetséggel; kinek van homlokára írva az a bölcsesség, hogy előre elmondhassa róluk: eddig nem tanusítottak irodalmi munkásságot, ezután is hallgatni fognak; a kolozsvári volt jogakademia professorai között vannak olyanok, kiknek a jogi és állami tudományi szakba vágó — mint mondják kitűnő — munkáik hevernek kéziratban asztalfiókjaikban.

A képesség feltételét tehát az irodalmi munkássághoz kötni egyedül, nem lenne a leghelyesebb ítélet.

*) Ez nagyon is igaz. Csak hogy mi a baj orvoslását a praxis utmutatásától várjuk. Különbösen is a mostani rendezés ideiglenes: lesz tehát út és mód a képességek felismerésére, megrostálására, a létező philosophiai szak-erők felkeresésére, nehogy a kar árvaságra jusson.

Szerk.

Van még egy körülmény, mit nem lehet kihagyni a számításból.

Tiszteljük, tisztelnünk kell a tudományos szakképzettséget, de azt mondjuk, hogy az egy magára még nem elegendő arra, hogy valaki jó egyetemi tanár lehessen. A jó előadás, képesség, a modor, mind olyan kellekek, melyeknek összpontosulni kell egy jó tanárban.

Mit ér a legjelesebb tudományos fő is, ha a tanítványok csak szunyodni járnak az előadásra?

S tovább menve, mit érnek mindezek, ha hiányzik a tapintatos modor, ha a tanár magatartása hideg, merev, s nem megnyerő? Ezek mind oly kellekek, melyeket nem lehet kihagyni a számításból. — Egyelőre legyenek tehát megnyugodva a pestiek, a mint mi is megnyugodtunk; nagy részét a kolozsvári egyetemen működő tanerőknek ismerjük, a többi majd megismerjük; legyenek meggyőződve, hogy majd akkor zörgetni és bírni fognak, azon elvet tartva szem előtt, hogy az egyetemi tanszékek senki számára sem lehetnek sine-curák ha csak nem akarjuk az egyetemet, ez új tudományos telepünket bölcsőjében agyonfojtva látni; mi az időtől várjuk a felvilágosítást, s annak idején a végleges rendezéstől a hiányok kijavítását a netalán gyengéknek bizonyultak erősségek pótlását. **)

A „Lloyd“ gőzhajó-társulat államsegélyzése ügye a magyar főrendiházban.

E kérdést az október 8-ki ülésben gróf Zichy Ferencz illusztrálta. Beszédében utal azon fontosságra, melylyel ezen 5 évre kötendő szerződés bír. Főleliti, hogy a Lloyd-társulat fontos szolgáltatásokat teljesít, mert nézete szerint a rendes postaközlekedés minden kereskedelem alapja, ezt követi a személyforgalom, a személyforgalom pedig az áruszállítvány.

Az általános tapasztalat minden országban azt mutatja, hogy valamint elvileg el van fogadva az, hogy semmiféle ország önmaga nem üzi a tengeri postaszolgálatokat, hanem magántársulatokra ruházza, épen úgy nincs egy nemzet sem Európában, mely azt subventió nélkül teljesíthetné. Így pl. Angolország „Paket boot“-szolgálatokra évenként fordít egy millió font sterlingnél többet, és csak a Peninsular Oriental Company azon két irányban a postaszolgálat fenntartásáért, mely az összeköttetést fentartja kelettel és Levántával, 184,000 font sterlinget ad évenként. Franciaország a „Messageries imperiales“, most „Messageries nationales“-nak nevezett gőzhajózási társaságnak évenként fizetett 15,500,000 frankot és ebből a levántai postaszolgálatért fizet 4,776,000 frankot. Más előnyöket is nyújt Franciaország a magán-társulatoknak, a mennyiben háboru esetében biztosítja az egész materiálét. Ez a Lloydnál nem történik, mert midőn 1859-ben kitört a háboru, egy egészen újonnan épült hajót volt kénytelen a Lloyd a tenger mélyébe süllyeszteni. Hogy az 1866-ban nem történt, az a halhatatlan emlékű Tegethoff nagy érdeme.

Oroszország hasonló packet-boot-hajózást tart fenn a Fekete-tengeren és az egész Levante vidékén; ezért 2,800,000 frtot fizet oly formán,

**) Ebben egyetértünk t. mtársunkkal, csak azt jegezzük meg e helyen, hogy a bölcsészeti karhoz még számos jeles szakértőt találhatni tanítással foglalkozó szerzeteink sorában is, és hisszük, hogy azok nem sokára, talán még a végleges rendezés előtt meghívhatók a tudományterjesztés katedrájába. Ne hevertessük talentumainkat!

Szerk.

hogy vannak vonalak, melyeken azon hajók 50%-el többet és mások, melyeken 100%-el többet nyerne segélyezés fejében, mint az osztrák Lloyd hajói. — Ugyanez áll a görög hajókra, s hasonló történik Törökországban, úgy hogy határozottan és biztosan el lehet mondani, hogy nincs hatalom, mely a packet-boot-szolgálatot ingyen követelné bármely társaságtól. Fizetve van az mindent.

Arra tehát: vajjon az újonnan kötendő szerződést a Lloyd-társulattal kell-e megkötöni, mindenekelőtt a legegyszerűbb felelet, hogy más társaság e tekintetben, mely a Lloyd versenyháza lehetne és melylyel csak alkudni, vagy szóba állani lehetne, nem létezik. Azt pedig feltenni, hogy az osztrák-magyar birodalom, holmi külföldi társasággal szerződék, midőn egy belföldi tiszteletben álló társaság van, úgy hiszi, ép oly helytelen lenne, mint csak szóba is jöhetne azon körülmény, miszerint jelenleg új társaság alakuljon. De a midőn a Lloydról szólt a legnagyobb igazságszeretettel, minden részrehajlás nélkül tette azt.

Szóla a Lloyd keletkezéséről s történetéről szólv, kiemeli annak a kereskedelem érdekében tett nagy szolgáltatásait s beszéde végén a szerződés megkötését a legmelegebben ajánlja.

A főrendiház elfogadja a javaslatot.

Lónyay Menyhért gr. miniszterelnök beszéde.

(A képviselőház október 7-iki ülésében.)

(Vége.)

Megvalloim bármennyire figyelemmel hallgattam, s bármennyire is igyekeztem beszédének ismételt átglyvasása által megérteni, az általa kifejezni kívánt eszmét s a kívánatok mérvét, melyek után törekszik, teljesen felfogni képes nem voltam.

Beszédének azon részében, melyben ezen kérdésről szól, mindjárt kezdetben kiemeli, hogy a monarchia véderéjének egy főparancsnokság alatt állónak és egyenlő szervezettel bírónak kell lenni. Más helyütt ismét beisméri, hogy a monarchia összes véderéjének egy közös főparancsnok alatt kell állania; beisméri, hogy ezen főparancsnoknak a dolog természeténél fogva jogkörre van; beisméri, hogy a monarchia összes haderejének a harczképesség elutasíthatlan igényei szerint egyenlő alapszervezettel kell bírnia. Sőt tovább megy. A felségnek a hadsereg adminisztrációja feletti rendelkezését saját akarattól függeszti fel, mert úgy a magyar mint az osztrák törvény a hadsereg vezérlete, vezénylő és belserveszete iránti intézkedést magára a közös fejedelemlre ruházza és így nézete szerint, a hadsereg adminisztrációjának kettő választását ő felsége maga is elhatározhatja. Nem hiszem, hogy ezen tételt t. képviselő urnak elvtársai elfogadják, mert az esetben, ha ezen tétel áll, minden javaslatlét ez irányban tulmenne a törvényhozás hatáskörén, belevágna a fejedelmi reservált jogokba, s így pártjának le kellene mondani végkép azon álláspont fenntartásáról, melyet egy külön hadsereg nézve elfoglalt. (Ugy van! jobbjelől.)

Az egész változás, melyet a t. képviselő ur behozni kíván, nem más, mint hogy a magyar hadsereget a magyar honvédelmi ministerium adminisztrációja alá akarná állítani, azaz, hogy az összes magyar contingensnek költségei ezentul a magyar költségvetés terhére essenek. Ezen egyetem változás fogja, nézete szerint, fokozni a lelkesedést és fog egészen más szellemet behozni a magyar haderőbe.

En részéről nem tartózkodom kijelenteni, hogy a hadseregnek szóba hozott kettő választását, tekintve a monarchia sajátos viszonyait, veszedelmesnek tartom. (Helyeslés jobbjelől.) s minden hivatkozás e tekintetben a német szöveletségre igen helytelen; a főhadnak ott határozott befolyása

van azon hadtestekre, melyeket a déli államok kiállítanak; de a német szövetség 17 hadtestet állít ki, ebből 13 egyenesen a porosz hadügyér alatt áll; aránylag a 4, melyet a többi államok kiállítanak, az összes haderő nem is egy negyede, holott nálunk a magyar hadilleték az egésznek közel felét teszi.

De ne feledjük azt, hogy ott különböző személyek az uralkodók, míg a mi koronás királyunk ura az összes monarchiának. Ne fejedjük azt sem, hogy Németország egyöntetű s egynyelvű nemzet által van lakva; a mi monarchiánk védelmi erejének fokozására nézve az egység elkerülhetetlenül szükséges, s megvallo, megingatva látám a birodalom védelme iránti bizalmat s a belbéli biztosítása iránt a hitet, ha két különálló állandó hadsereg állítatnék fel; de még azt sem fogadhatom el, hogy két külön törvényhozás szavazza meg a hadi költségeket s örködjék két különböző adminisztráció felett.

De azt sem foghatom fel, miben állana azon lelkesedés, mely egyszerűen csak az által idéztetnek elé, hogy a költségek a magyar honvédelmi miniszter által szolgáltatának ki az egységesen szervezett és egységesen vezetett közös hadsereg magyar része számára. A mai időben a nagy tömegekben való hadviselésnél, mint az utóbbi nagy háboru bizonyítja, nem annyira lelkesedés, a politikai nézetek voltak a döntők, de igen is a jó vezénylet, a szigorú fegyelem és engedelmesség. De igenis hiszem, sőt meg vagyok róla győződve, hogy ha viszonyaink tovább consolidáltak, s az ő Felsége monarchiájában levő minden nemzet az alkotmányos viszonyok közt anyagilag felvirágozva s szellemileg kifejlődve, megelégedetnek érzeni magát a közös uralkodó felhívására, mert a monarchikus érzület mély gyökereket vert, a monarchia mindkét felében a hazáért és trónért, mint a régi időben, úgy a jövőben is a hadsereg egész odaadással teljesíteni fogja kötelességét.

De t. képviselő ur terve szerint a teherviselési arány is megváltoznék: mi most megadjuk a monarchia biztonságáért a véderő kiállításánál a szükséges áldozatot harczképes férfiakban a népesség aránya szerint, mely úgy áll egymáshoz, mint a 43 az 57-hez s megadjuk pénzben is aránylag a birodalom két fele közti teherviselési képesség, az az a quóta aránya szerint, (Ugy van jobbfelől.) holott rendszere szerint az összes magyar hadseregnek költségei a magyar államháztartás terhére esnének, mi nézetem szerint nem lenne igazságos, s az ország nagy terheltesével járna.

De megvallo, az egész rendszert sem értem, melyet javaslatba hoz. Azt mondja, hogy a hadsereg belső szervezetének és vezényletének egyformának kell lenni, s a monarchia mindkét felének kötelességét a védelmi erőre nézve egyformán és pontosan kell teljesíteni. Most a delegációk intézménye által meg van adva a mód, hogy a monarchia két fele törvényhozásának bizottságainál netán mutakozó eltérő nézetek alkotmányos uton, s végre, ha másképp nem lehet, szavazás útján is eldönthetők; de ha tovább gondolkodom képviselő ur tervezéséről, ismét felmerül azon nehézség és ellenvetés, mely eddig a baloldal minden tervezete ellen felhozható volt, hogy mi történik akkor, ha a két törvényhozás a védelmi erőre vonatkozó határozataiban vagy a megszavazandó összegre nézve egyetérteni nem tudna? hol van a mód adva az eltérő nézetek kiegyenlítésére? Ismét a közös fejedelem végeldöntésére kellene hivatkoznunk és az eldöntés végre is nem alkotmányos uton eszközöztetnék. Nem ok nélkül idéztem képviselő ur beszédének kezdetéből azon annyira igaz szavakat. Megerősödött a monarchia anyagilag s védereje iránti bizalom tényleg bizonyult s mindez az 1867. XII. tvczikk egyenes következménye. Ne bolygassuk tehát annak érvényét, ne kalandozzunk a képeletek országában és rég elmúlt századok reminiscenciáiban. Nagy és széles a képzelet ország, szebbnél szebbet lehetne a képzeletben nekünk is kívánni, a mi az ősi magyar állam régi önálló független állapotának emlékével inkább megegyeztethető volna; maradjunk mi a gyakorlati élet terén, és értsük meg a mostani kor intő szavát. (Élénk tetszés jobbfelől.) Midőn látjuk, hogy a tőszomszédságunkban az egyes nemzetiségek nagy testekké tömörülnek, értsük meg azt, hogy ha ezek közt megállani akarunk, szoros és őszinte szövetségre van szükségünk, (Helyeslés jobbfelől.)

Nem ok nélkül kötötték meg őseink a pragmatica sanctiót; hasonló okból ujítottuk meg azt 1867-ben alkotmányos alapokon; csak a hű képzelődés és saját erőnkbeni merész tulbizakodás hiheti azt, hogy Magyarország különböző nemzetiiségeivel magában önállóan képes lenne; a századok által megerősített kapcsolatban a monarchia többi országaival egy közös uralkodó alatt találhatjuk meg a legbiztosabb garantíát Szt-István birodalmának fennállására oly módon, hogy az egyszersmind magyar maradjon. (Élénk helyeslés több felől.)

Áttérek immár Tisza Kálmán t. képv. ur beszédének azon részére, melyben vádjai foglaltatnak, s általában azon vádakra, melyek a miniszterium ellen felhozattak. (Halljuk!) Tisza Kálmán képviselő ur beszédében több helyütt ki van emelve, hogy idegenkedik hitelt adni a gyanúsító híreknek; elmondja, hogy mindaddig, míg pozitív tények nem

fognak előtte állani, maga részéről ily dolgot elhinni nem fog; ebből világos, hogy tényekre nem hivatkozhatik, és mégis, ha tények tudomására nem jutottak, s a gyanúsításokat nem hiszi, mikép egyezik meg ezzel az általa tervezett és aláírt feliratban azon állítás, hogy a kormány jó példával nem jár elől a törvények megtartásában, és minden irányban követett eljárásában nem volt képes megőrizni az erkölcsi súlyt, és azt felemlíteni a Felségnek, bár kellemetlen, de elutasíthatlan kötelességének tartja, ámbár azt semmi alapos ténynyel saját szavai szerint igazolni nem bírja.

Sajnos, hogy sajtóállapotaink olyanok, hogy általában a pártviszály által szított ellenséges indulat, roszakaratu célzások által képes mindenkit, ki ellen ellenszenvet éreznek, magán-becsületében sérteni, a nélkül, hogy a fennálló sajtóviszonyi eljárás szerint gyors orvoslás várható lenne.

Ez mutatja, hogy még hiányzik nálunk azon erkölcsi súly és mivelttség, mely mind a magán, mind a közpályán megvédi azt, a mi legszentebb, a becsületet.

A sajtónak nemes hivatása: feideríteni tényekkel bizonyítható minden a visszaélést, világosságra hozni minden törvényellenes eljárást; de nem lehet hivatása: lerontani minden tekintélyt, kiöltni minden kegyeletet, nem csak egyesek, de a létező és fennálló törvények, sőt az egész törvényhozó testület irányában, mint az nálunk sajnos, sok esetben tapasztalható.

És ezek ellenében, mit követel képviselő ur tőlünk, minő eljárást tartott volna célszerűnek? azt, hogy minden egyes alaptalan gyanúsítás és vádaskodás irányában, melynek kutorrása rendszerint vagy sértelt önérdék, vagy az emberi természetben nemesnek éppen nem nevezhető azon hajlam, mely minden nemesebb, feláldozással járó tettben is aljas indokot keres, és kézzelfoghatólag alaptalan, semmivel sem indokolható gyanúsításnak is készséggel hitelt ad.

Alaptalan, be nem bizonyítható, tehát nem igaz, általánosságokban tartott, inkább célzatokból álló állításokkal szemben azt kívánja képviselő ur, hogy mentegetődzésekbe bocsátkozzunk mindenki, kinek öröme és kedve telik egy-egy rágalmazó irányú czikketirni? Vádolja azt, vonjá kérdőre azt, ki visszaél a sajtószabadsággal, kísérténi szándékozik mások becsületét. Sokkal tisztább a kötelesség, becsületes teljesítésének önérzete nálunk, mintsem hogy alaptalan s gyanúsító célzásokkal esetről-esetre feleselni méltónak és érdemesnek tartanánk.

Különösnek tartom azon követelést, hogy a kormány vádlottnak tekintse magát s igazolással álljon elő, hogy az, a ki eljárásának kifogástalan voltáról megvan győződve, maga keressen maga ellen vádat, hogy azt megczáfolhassa. Hogy valaki magát vádlottnak tekintse, arra mindenek előtt szükséges, hogy legyen vádló, de maguk az ellenzéki szócnokok beismerik, hogy semmi pozitív váddal fel nem léphetnek; nem ők tehát a vádlók; de hát kik? Megnevezik-e a gyanúsítókat, kik az anonyimítás leple alatt visszaélnék a legszebb joggal, a sajtószabadsággal? kell továbbá, hogy legyen határozott vád; de ez nincs. Több ízben felszólítottam a gyanúterjesztőket, így Tisza urat is, hogy ha tudnak valamely konkrét esetet, álljanak vele elő, hadd tudj, mit kelljen megczáfolni; de ezen felszólításnak még senki sem tudott eleget tenni. Tehát van gyanúsítás, de nincs vád; minőn jogon lehet ennél fogva követelni, hogy miután nincs vádló és nincs vád, valaki közülünk magát vádlottnak tekintse? (Helyeslés jobb felől.)

De azt is mondják: a közvéleményt meg kell nyugtatni. Igen is, meg kell nyugtatni, de nyugtassa meg az, a ki felizgatta, és vajjon ki izgatta fel a közvéleményt, talán a kormány-e? — bizonyára nem! A kormány minden tette nyilvánosan történik; nincs oly összeg a költségvetésben s az állam kiadásáiban, a kormány kezelése alatt, mely kellőképp nem ellenőriztetnék. Minden tétel utalványozása, minden kiadás és bevétel az állam számszék által ellenőriztetik, s a számadás minden tétele az országgyűlés elé terjesztetik; de más irányban is nem történik intézkedés, nem adatik engedély, mely nyilvánosan és rendesen a szabad verseny felhívása mellett ne eszközöltetett volna; sőt e tekintetben a kormány gyakran tovább is megy, mint kellene, ép ily vádaskodások kikerülése miatt még akkor is a puszta formákhoz ragaszkodik s nem tekinti, vajjon a személy, mely a formának inkább megfelelt, nyújt-e elegendő biztosítékot, midőn legjobb meggyőződése szerint másképp intézkedni az állam egyenes előnyére szolgálna.

Ennélfogva a kormány nevében ezennel határozottan kijelentem, hogy a kormány nyilvános tettein kívül, melyek correctek és ellenőriztetnek, melyek iránt minden képviselőnek jogban áll, naponkint interpellációkat hozzánk intézni, felvilágosítást kívánni, — más incorrect cselekmények nem léteznek. (Helyeslés jobb felől.)

Egyébiránt nem a kormány nyugtalanította a közvéleményt, hanem igen is a sajtó egy részének rendszeresen üzött gyanúsítása nem csak a kormány, de a többség, tehát a képviselőház és a szentesített törvények ellen. A nagy közönség, különösen annak kevésbbé művelt része, melynek fogalma nincs a sajtó-szabadságról s azt hiszi, hogy

minden, a mi nyomtatva van, igaz: tévedhet és bizonyos tekintetben nyugtalanságot érezhet magában, s az oly felszólalások, melyeket itt hallottunk, azt bizonyára nem eloszlatni, hanem még növelni képesek.

Azon nyugtalanság, melyről szólanak, s mit annyira kiemeltek, semmi más, mint azon rémletás, melyet maguk teremtetek a közvélemény azon része, melyre hivatkoznak, csak saját szavaik visszahngja.

Simonyi képviselő ur kérdezi, hogy miért nem indítunk esetről esetre sajtóper? Ismerek egy kis laposkát, melynek majd nem minden száma arra érdemes (Derűtlenség jobbfelől.) A jelen sajtó-eljárás mellett vannak gyanúsítások, melyek a közönségre hatnak, de a bíró nem férhet hozzájuk. Jellemző egyébiránt sajtóviszonyainkra azon, a legutóbbi időben előfordult körülmény, hogy midőn sajtóper indított, s a jury éppen az ily rágalmak miatt az illetőt elítélte, gyanúsított a jury, (Ugy van! jobbfelől) gyanúsított a bíróság s gyanúsított a kormány, hogy pressiot gyakorol (Zaj balfelől.) Kivánnak tehát sajtóper; de nem bir hatálylyal és tekintélylyel a sajtóbíróság ítélete, melyet csak akkor tartanak igazságosnak, ha a kormányra nézve kedvezőtlenül üt ki.

De hasonlólt tapasztaltunk előbb is; még emlékeztethünk arra, hogy midőn a jury egy ítéletet hozott, a volt igazságügyminisztert, t. barátom Horvát Boldizsárt ezért egyenesen gyilkossággal vádolták.

Midőn alaptalan s rágalomra irányzott tény hozatott fel; a kormány azt hivatalos közlönyében mindannyiszor visszautasította, s így nem áll az, a mit a képviselő ur beszédében ez irányban is mondott.

Hibázik képviselő ur abban is, midőn a kormány organumairól szól, mert a kormánynak a sajtóban különös organuma nincs. Pesten egyetlen egy lap se jelenik meg, mely a kormánytól subventiót nyerne s így annak egyenes organuma lenne, kivéven a hivatalos közlönyt. (Zaj balfelől.)

Gondosan átolvasva Tisza Kálmán képviselő ur beszédét, abban egy pozitív vágyat mégis találok. Nem nevezi meg a minisztert, de képzelem, hogy réam célzott. Azt mondja: „Ha meggondoljuk, hogy évekig voltunk oly helyzetben, hogy ugyanazon minister, a kinek ellenőriznie kellett volna a részvénytársulatokat, a törvény szempontjából, a helyet egynémelyiknek éppen élén állott.”

Ez ismét alaptalan állítás (Halljuk! balfelől) Én az utolsó 6 év leforgása alatt semminemű vállalatban részt nem vettem, vállalkozásba nem bocsátkoztam s így minden, ezen irányban felhozott gyanúsítás alaptalan. De azon állítás is merőben alaptalan, hogy ugyanazon minister, kinek ellenőriznie kellett volna a részvénytársulatokat a törvény szempontjából éppen ily társulatok egynémelyikének élén állott volna. A pénzügyminiszernek nem feladata a részvénytársulatokra örködni.

Én mint egykori pénzügyminiszer egyetlen egy osztálatok adó vállalat elnökségét tartottam meg egy ideig s ez volt az első általános magyar biztosító társaság, melyet az 50-es években megalapítottam. Ezen társulatnak semminemű összeköttetése a kormánnyal nem volt, attól semmi kedvezést nem kért, s nem várt, s az államérdekekkel érintkezésbe se jöhetett, (Ugy van! helyeslés jobb felől.) mert ez szorosan tartván magát magántermésű üzlethez, vállalkozásba s üzérkedésbe nem bocsátkozott s nem bocsátkozik.

Vagy talán célzás akar lenni arra, hogy a magyar földhitelintézet elnökségét megtartottam? Hiszen tudva van lévő dolog, tán szabad a képviselő urnak saját szavaira hivatkoznom, melyet itt az országgyűlésen mondott az 1871. május 15 én tartott ülésben, mely szerint is:

A magyar földhitelintézet tehát nem nyerekedő társaság, mely dividendákat vagy tantiemeket oszt; hanem igenis bizonyos öntudattal mondhatom, hogy éppen azon években, midőn oly kevesen munkáltak a haza java s a közérdekért, én indítottam meg az eszmét az irdalom és társadalom terén, és később egyesülve velem annak első alakítására és berendezésére némely vállalkozó hazafiak, mint Csengery, Desseffy, Barkóczy, az akkori időben oly válságos állapotban levő földbirtokos osztály érdekében s korántsem magánérdekből a magyar földhitelintézetet megalakítottuk s több földbirtokos magyar családot az uzsora nyomása alól s a végromlástól megmentettünk, az inséges években sok ezer földmivesnek a nép közül is segélyt nyújtottunk, s másokat ismét, kik igyekeztek és gyarapodnak, mert takarékosok s becsületes nton és módon utódaik számára igyekeznek vagyoniukat nevelni, kik közé képviselő urat és magamat is sorozom, hasznos szerzemények és beruházások tételére elősegítettünk.

Hogy azon nagy fontosságu ügyet, melyet a magyar földhitelintézet képvisel, nem adám fel, mert annak alapítói és részesei bizalommal viseltetnek irányomban: okát abban találhatja, éltem egyik fő-törekvése volt, a földhitel emelésére hatni.

Midőn képviselő ur a nyilvános életnek még küszöbét sem lépte át, már akkor azon meggyőződés által vezéreltetve, hazánkra nézve nagy fontossággal bíró földbirtokos osztályt, mely az értelmi-

ség és alkotmányos intézmények főtámasza volt, a jövőben is ősi birtokában megtartani és minden megrázkodtatástól lehetőleg megőrizni, felette szükséges lesz és már az első országgyűlésen melyen részt vettem igen tisztelt barátommal Zsedényi képviselő urral s tisztelt képviselő társammal Ghy-czy Kálmánnal, az országgyűlésen ily földhitelintézet felállításán, de siker nélkül fáradoztunk és később kitarással és sok kellemetlenséggel összekötött szorgalommal igyekeztem azon, hogy ezen első magyar földhitelintézet létre jöhessen. (Ugy van! jobb felől.)

Ne csodálja tehát, hogy bizonyos ragaszkodással viseltetem és viseltetem ezen intézet iránt; ne rója bűnül fel, hogy miután az intézet nem nyereszködő társulat, dividendákat és tantiemeket nem ad, minden nyeményét az alapítókéhez csatolja — annak elnökségét nem véltem ellentétben lenni hivatalos állásommal. Azt bizonyára nem fogja szemre vetni, hogy azért, mert ezen közhasznu hazai intézetnek szentelek néha egy egy órát: hivatalos teendőmet valaha elmulasztottam volna. (Helyeslés jobb felől.)

Ily működésért nem érdemelem ezen gyanúsítással határos megjegyzést Tisza Kálmán képviselő urtól, ki pedig jól tudja, hogy az teljesen alaptalan. Sokkal nemesebb lett volna, ha ezen modort hagyja azon bécsi lapoknak, melyek ilyféle rágalmakat eléggé hangoztattak.

Azok vádjaival nem törődöm s rég megszoktam, miután azt hat év óta ismételve megnyugodva látom, midőn egy vagy más irányban hazám érdekét megóvni törekedtem.

De elég is volt már a t. ház türelmét ilyen, a válaszfeliratti vitához nem illő, de abban a t. képviselő ur által beleerőszakolt tárggyal untatni.

Nagy és fontos feladatok várnak a jelen törvényhozásra; mert feladata, a lerakott alapokon tovább építeni; országos ügyeink még egy irányban sincsenek bevégezve, s következetes, kitartó munkásságot kell kifejtenuk, az időt jól felhasználva és beosztva, az egymásutánt okszerűen megállapítva; mert végre is itt az ideje, hogy megállapodott viszonyokat teremtsünk a törvényhozás, közigazgatás és igazságszolgáltatás terén s a nemzetgazdasági és közmivelődesi viszonyok előmozdítása érdekében. A szabad intézmények mellett meg kell miden irányban szilárdítani a rendet, biztosítani a törvények tiszteletét s pontos és szigorú végrehajtását.

Higgyék el, a nemzet nagy többsége végre is békét és rendet kíván; mentől inkább fejlődik szellemileg és erősödik anyagilag, annyiál inkább érzi annak szükségét; de érezzük mindnyájan, hogy csak ezáltal emelkedhetünk a művelt nemzetek sorába. (Élénk helyeslés jobbfelől.) Ezen cél után törekedünk mi; ezen célú ohatjuk elérni, ha lehet, önnökkel kezét fogva, kik a tuloldalon ülnek.

De hogy ezen célú biztosan elérhessük, mindenek előtt birjunk bátorsággal saját meggyőződésünket bevallani s nyíltan kimondani, s erélylyel annak érvényt szerezni; akkor nem kételkedem, hogy a jelen törvényhozás működése a hazára üdvözö leend. (Élénk, hosszas éljenzés jobbfelől.)

Legujabb táviratok.

Sopron, oct. 9. Trefort miniszter a mai választásnál Sopron városa képviselőjeit egyhangilag újra megválasztotta.

Basel, oct. 9. Biztos tudomás szerint, panaszt emelt a német helytartó demonstratív támogatások miatt, melyek egyes svájci városok részéről a kivándorló elsassi és lotharingiak irányába tétettek.

Páris, oct. 9. Thiers megjelent a Seine praefectusok fogadtatásánál, tancsoltta a városház újra felépítését és a termek javítását, mivel a köztársaságnak is az egész világ és souverain hatalmak kitűnősegeit tisztelegesen kell fogadnia.

Berlin, október 9. A „Provincialcorrespondenc” jelenti, hogy a social kérdés iránti tárgyalások Ausztriával egy néhány hét mulva meg fognak kezdetni.

Kopenhága, október 9. A király eltemettése a nép igen élénk részvéte mellett folyt le; a temetésnél jelen voltak a királyi ház tagjai, Waldeg és Wied fejedelmek, a külföldi udvarok külön küldöttjei, és a diplomatai testület.

Kopenhága, október 9. A birodalmi gyűlés december 2-ig elnapoltatott. — Az előterjesztett budgetben 768,000 birodalmi tallér bevételi többlet mutatkozik.

Konstantinápoly, oct. 9. a törökök és perzsák között Stambulnál történt összekocczanás alkalmából a rendőrség elégtelensége miatt, egy század katonaság közbelpérese lett szükségessé; 3 perzsa megöletett, 30 megsebesített s többen elfogattak; 10 katona sebett kapott; a perzsa gyarmat nagy ingerültségben van. Miklós nagy fejedelem má a sultánnál reggelizett, s az osmai renddel ajándékozott meg; a nagy fejedelem holnap utját Jeruzsálembe és Egyiptomba folytatja.

Megjelent és Demjén László

könyvkereskedésében Kolozsvártt és általa minden
könyvárusnál kapható:

Kolozsvár története.

Első kötet.
Oklevéltárral. (1.) Ős- ó- és középkor. (513. Kr. e. — 1540. Kr. u.)
Egy külön kötet világesítő rajzokkal. (36 tábla.)
Irtó Jakab Elek.
69—* **Ára 10 frt.** (327)
E mindez tekintetben nagy, epochális munkát itt hosszasan dicsérgetni és aján-
lani feleslegesnek tartom, csak annyit kívánok megjegyezni, hogy Kolozsvár város és
munka kiadásával magának maradó emléket emelt. Siessen tehát a város értelmes
közönsége, a munkát pártfogása alá venni és terjeszteti, hogy a nagyszorgalmu és
szakutódos íróba minél több kedvet öntsön és munka folytatására, melynek legérdekesebb
része az újabbkor története lesz. A ki megszerezte magának ezen 3 részből álló első
kötetet, az bizonyára érdeklél fogja lapozgatni és benne búvárkodni, s a folytatását
minden áron megszerezi magának.

Demjén László.

Szíves tudomásul!

Tisztelt megbízóimnak jelentem, hogy
néhány derék kereskedőseged van nálam üres
helyekre följegyezve.
Tanoncokat folyvást keresnek.
Lachmann Károly Ede, Pesten.
(576) 1—2

Orvosság nélkül.

(531) 33—48
MELL- és TÜDŐ-
betegség természetes úton, még re-
ményvesztett az orvosok által gyógyít-
hatlannak nyilvánított esetekben is gyö-
keresen kigyógyulnak
orvosság nélkül.
A betegség részletes leírására bőveb-
ben felirlevelben
J. H. Fickert, Dir. Berlin,
Wall-Strasse No. 23.
A levélhez 5 ft. o. é. melléklendő.

Orvosság nélkül.

KERESZTESY PÁL

első kolozsvári

PAPÍR-, ÍRÓ-, RAJZ- és FESTÉSZETI RAKTÁRÁT

ez időny beálltával különös figyelmébe ajánlja úgy a helybeli, valamint a
vidéki t. közönségnek, miszerint minden

az írás- rajz- és festészetéhez

megkívántató tárgyakat a

legelső és hitelesb forrásokból

szerezvén be,

oly dús és nagy választékban állítá elő,

hogy Kolozsvár összes közönsége már is oda nyilatkozván, hogy egy
ilyforma **papír-üzlet Kolozsvár városának**

„bűszkesége.”

(564)

11—*

Már **november 5-kén** lesz a **SALZBURGI KÖLCSON-SORSJEGYEK** huzása.

Ezen lottó-kölcson **1.726.300** forintot tesz o. é. s évenként tartandó kisorsolások által **3.952.980** o. é. forint tetemes összeggel fog visszafizettetni.

Minden sorsjegynek legalább 30 frtot kell nyernie.

Évenként 5 huzás van 40.000, 30.000, 15.000, 15.000, 15.000 ft. stb. főnyereményekkel, s a sorsjegyek minden lehető biztosítékot nyújtanak, mert Salzburg tartományi főváros
összes vagyonával, valamint minden jövedékeivel és jövedelmező jogaival kezelsedik a kihuzott sorsjegyek pontos beváltásáról.

Egy eredeti salzburgi sorsjegy ára 26 frt. o. é.

Hogy képes legyen mindenki ily sorsjegyeket szerezni, részletfizetés mellett is eladjuk azokat, csak **1 frt.** felpénz (bélyeg egyszer s mindenkorra 19 kr.) mellett **30 frtért** úgy, hogy **havon-
ként csupán 1 frtot kell fizetni,** s a sorsjegy-árának lefizetése után kiszolgáltatik az eredeti salzburgi sorsjegy.

A fizetés tartama alatt egyedül játszik a résztvevő minden nyereményre.

A bécsi cs. kir. szab. kereskedelmi bank váltó irodája,
ezelőtt **Sothen C. János Bécsben, Graben 13 sz.**

(572)

4—6

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonan felszerelt és ízletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben
van, hogy mindennemű **nyomdaí megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek,
baromútlevelek, vásárczédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb ázak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda, — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szerezte-
nek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglevőket postafordultával, a szo-
katlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosíttatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.

31—*

Ny. Gámán János örököseinek Kolozsváru.